

DZIENNIK USTAW

POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ

Warszawa, dnia 8 kwietnia 1989 r.

Nr 19

TRESC:

Poz.:

USTAWY:

101	— z dnia 7 kwietnia 1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej	317
102	— z dnia 7 kwietnia 1989 r. — Ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej X kadencji, na lata 1989—1993	321
103	— z dnia 7 kwietnia 1989 r. — Ordynacja wyborcza do Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej	331

101

USTAWA

z dnia 7 kwietnia 1989 r.

o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 1. W Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. z 1976 r. Nr 7, poz. 36, z 1980 r. Nr 22, poz. 81, z 1982 r. Nr 11, poz. 83, z 1983 r. Nr 39, poz. 175, z 1987 r. Nr 14, poz. 82 i z 1988 r. Nr 19, poz. 129) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 2 ust. 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„1. Lud pracujący sprawuje władzę państwową przez swych przedstawicieli, wybieranych do Sejmu, Senatu i do rad narodowych.

2. Przedstawiciele ludu są odpowiedzialni przed swymi wyborcami i mogą być przez nich odwoływani.”;

2) tytuł rozdziału 3 otrzymuje brzmienie: „Sejm i Senat Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.”;

3) w art. 20 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Inicjatywa ustawodawcza przysługuje posłom, Senatowi, Prezydentowi i Radzie Ministrów.”;

4) w art. 21:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Sejm składa się z 460 posłów i jest wybierany na okres lat czterech.”;

b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Poseł nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karno-sądowej ani aresztowany bez zgody Sejmu. Sejm wyraża zgodę większością co najmniej dwu trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.”;

5) art. 22 otrzymuje brzmienie:

„Art. 22. 1. Sejm obraduje na posiedzeniach.

2. Pierwsze posiedzenie nowo wybranego Sejmu zwołuje Prezydent w ciągu miesiąca od dnia zakończenia wyborów.”;

6) w art. 23 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. Sejm może powołać komisję dla zbadania określonej sprawy. Uprawnienia i tryb działania komisji ustala Sejm.”;

7) art. 25—31 otrzymują brzmienie:

„Art. 25. Prezes Rady Ministrów lub poszczególni ministrowie obowiązani są do udzielenia odpowiedzi na interpelację posła w terminie i trybie ustalonym przez Sejm.

Art. 26. 1. Sejm może podjąć uchwałę o stanie wojny jedynie w razie dokonania zbrojnego napadu na Polską Rzeczpospolitą Ludową albo gdy z umów międzynarodowych wynika konieczność wspólnej obrony przeciw agresji, a gdy Sejm nie obraduje, o stanie wojny postanawia Prezydent.

2. Sejm mianuje na okres wojny Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, a gdy Sejm nie obraduje — Naczelnego Dowódcę mianuje Prezydent.

3. Warunki i skutki prawne oraz tryb wprowadzenia stanu wojny określa ustawa.

Art. 27. 1. Uchwaloną przez Sejm ustawę, z wyjątkiem ustawy budżetowej, przekazuje się Senatowi do rozpatrzenia. Senat może w ciągu miesiąca od dnia przekazania ustawy zgłosić Sejmowi propozycje dokonania w niej określonych zmian lub jej odrzucenia. Nieprzyjęcie przez Sejm propozycji Senatu uchwalane jest większością dwu trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.

2. Senat rozpatruje projekty narodowego planu społeczno-gospodarczego oraz ustawy budżetowej i planów finansowych państwa. Swoje stanowisko Senat przedstawia Sejmowi. Uchwalony przez Sejm narodowy plan społeczno-gospodarczy oraz ustawę budżetową i plany finansowe państwa przekazuje się Senatowi, który w ciągu 7 dni może zgłosić Sejmowi propozycje dokonania określonych zmian. Nieprzyjęcie przez Sejm propozycji Senatu uchwalane jest większością dwu trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.

3. Ustawę podpisuje Prezydent i zarządza jej niezwłoczne ogłoszenie, jeżeli:

- 1) Senat zawiadomi Prezydenta o braku zastrzeżeń do ustawy,
- 2) Senat nie zgłosi w przewidzianym terminie propozycji dokonania w ustawie określonych zmian lub jej odrzucenia,
- 3) Sejm uchwali proponowane przez Senat zmiany lub odrzuci propozycje Senatu.

4. Przed podpisaniem ustawy Prezydent może wystąpić w ciągu miesiąca do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o stwierdzenie zgodności ustawy z Konstytucją.

5. Prezydent może odmówić podpisania ustawy i z umotywowanym wnioskiem w ciągu miesiąca przekazać Sejmowi do ponownego rozpatrzenia. Po ponownym uchwaleniu ustawy przez Sejm większością co najmniej dwu trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów Prezydent podpisuje ją i zarządza niezwłoczne jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw.

Art. 28. 1. Senat składa się ze 100 senatorów i jest wybierany na okres kadencji Sejmu.

2. Ważność wyboru senatora stwierdza Senat.

3. Senator nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karno-sądowej ani aresztowany bez zgody Senatu. Senat wyraża zgodę większością co najmniej dwu trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby senatorów.

Art. 29. 1. Senat wybiera ze swego grona marszałka i wicemarszałków.

2. Marszałek lub w jego zastępstwie wicemarszałek kieruje obradami i czuwa nad tokiem prac Senatu.

3. Obrady Senatu są jawne. Senat może uchwalić tajność obrad, jeżeli wymaga tego dobro państwa.

4. Pierwsze posiedzenie nowo wybranego Senatu zwołuje Prezydent w ciągu miesiąca od dnia zakończenia wyborów.

5. Porządek prac Senatu, rodzaj i liczbę komisji określa regulamin uchwalony przez Senat.

Art. 30. 1. Sejm może się rozwiązać na mocy uchwały powziętej większością dwu trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.

2. Jeżeli Sejm przez trzy miesiące nie powołuje rządu, nie uchwała przez trzy miesiące narodowego planu społeczno-gospodarczego lub ustawy budżetowej bądź uchwali ustawę lub podejmie uchwałę uniemożliwiającą Prezydentowi wykonywanie jego konstytucyjnych uprawnień określonych w art. 32 ust. 2, Prezydent może, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu, rozwiązać Sejm.

3. Rozwiązanie Sejmu jest równoznaczne z zakończeniem kadencji Sejmu i Senatu.

Art. 31. 1. Wybory do Sejmu i Senatu zarządza Prezydent nie później niż na miesiąc przed upływem kadencji Sejmu, wyznaczając datę wyborów przypadającą w ciągu dwóch miesięcy po upływie kadencji Sejmu.

2. W razie rozwiązania Sejmu, Prezydent zarządza wybory do Sejmu i Senatu, wyznaczając datę wyborów w ciągu trzech miesięcy od dnia rozwiązania Sejmu.

3. Wybory odbywają się w dniu wolnym od pracy."

8) po art. 31 dotychczasowe art. 32 i 33 skreśla się i dodaje się rozdział 3a w brzmieniu:

„Rozdział 3a

Prezydent Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 32. 1. Prezydent Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej jest najwyższym przedstawicielem Państwa Polskiego w stosunkach wewnętrznych i międzynarodowych.

2. Prezydent czuwa nad przestrzeganiem Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, stoi na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa, nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium oraz przestrzegania międzypaństwowych sojuszy politycznych i wojskowych.

Art. 32a. 1. Prezydenta wybierają Sejm i Senat, połączone w Zgromadzenie Narodowe.

2. Prezydent wybierany jest na lat sześć i może być ponownie wybrany tylko jeden raz.

3. Prezydentem może być wybrany każdy obywatel Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, który korzysta z pełni praw wyborczych do Sejmu.
4. Kadencja Prezydenta liczy się od dnia objęcia przez niego urzędu.

Art. 32b. 1. Marszałek Sejmu zwołuje Zgromadzenie Narodowe:

- 1) w celu dokonania wyboru Prezydenta:
 - a) w ciągu miesiąca przed zakończeniem kadencji urzędującego Prezydenta,
 - b) w ciągu miesiąca od dnia opróżnienia urzędu Prezydenta,
- 2) dla uznania trwałej niezdolności Prezydenta do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia,
- 3) dla rozpatrzenia sprawy postawienia Prezydenta w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu.
2. Uchwały Zgromadzenia Narodowego w sprawie wyboru Prezydenta zapadają bezwzględłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby członków Zgromadzenia.
3. Obradom Zgromadzenia Narodowego przewodniczy Marszałek Sejmu.
4. Prawo zgłaszania kandydatów na Prezydenta przysługuje członkom Zgromadzenia Narodowego w liczbie co najmniej jednej czwartej ogólnej liczby członków Zgromadzenia.
5. Jeżeli w pierwszym głosowaniu żaden z kandydatów na Prezydenta nie uzyskał wymaganej większości głosów, w każdym kolejnym głosowaniu wyklucza się kandydata, który w poprzednim głosowaniu uzyskał najmniejszą liczbę głosów.

Art. 32c. 1. Nowo wybrany Prezydent obejmuje urząd po złożeniu wobec Zgromadzenia Narodowego ślubowania następującej treści:

„Obejmując z woli Zgromadzenia Narodowego urząd Prezydenta Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, ślubuję uroczyście Narodowi Polskiemu, że postanowieniom Konstytucji wierności dochowam, będę strzegł niezłomnie godności Narodu, suwerenności i bezpieczeństwa państwa. Ślubuję, że dobro Ojczyzny oraz pomyślność obywateli będą dla mnie zawsze najwyższym nakazem.”

2. Objęcie urzędu przez Prezydenta wybranego przed upływem kadencji dotychczasowego Prezydenta następuje następnego dnia po upływie kadencji urzędującego Prezydenta.

Art. 32d. 1. Prezydent wykonuje swoje uprawnienia i obowiązki na podstawie i w ramach Konstytucji i ustaw.

2. Prezydent za naruszenie Konstytucji i ustaw oraz za przestępstwo może być postawiony w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu.
3. Postawienie Prezydenta w stan oskarżenia może nastąpić uchwałą Zgromadzenia Narodowego podjętą większością co najmniej dwu trzecich głosów ogólnej liczby członków Zgromadzenia. Z chwilą postawienia w stan oskarżenia Prezydent tymczasowo nie może sprawować urzędu.

Art. 32e. 1. Opróżnienie urzędu Prezydenta przed upływem kadencji następuje wskutek:

- 1) śmierci,
- 2) zrzeczenia się urzędu,
- 3) uznania przez Zgromadzenie Narodowe trwałej niezdolności do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia, większością co najmniej trzech piątych głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby członków Zgromadzenia,
- 4) złożenia z urzędu orzeczeniem Trybunału Stanu.
2. W razie gdy urząd Prezydenta jest opróżniony, do czasu objęcia urzędu przez nowego Prezydenta, a także gdy Prezydent tymczasowo nie może sprawować urzędu, zastępuje go Marszałek Sejmu; Marszałek Sejmu zastępuje Prezydenta również po upływie kadencji Sejmu.

Art. 32f. 1. Prezydent Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej:

- 1) zarządza wybory do Sejmu, Senatu i rad narodowych,
- 2) mianuje i odwołuje pełnomocnych przedstawicieli Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w innych państwach,
- 3) przyjmuje listy uwierzytelniające i odwołujące akredytowanych przy nim przedstawicieli dyplomatycznych innych państw,
- 4) jest zwierzchnikiem Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej,
- 5) przewodniczy Komitetowi Obrony Kraju, który jest organem właściwym w sprawach obronności i bezpieczeństwa państwa,
- 6) występuje z wnioskiem do Sejmu o powołanie lub odwołanie Prezesa Rady Ministrów,
- 7) występuje z wnioskiem do Sejmu o powołanie lub odwołanie Prezesa Narodowego Banku Polskiego,
- 8) może zwoływać w sprawach szczególnej wagi posiedzenia Rady Ministrów i im przewodniczyć,
- 9) nadaje ordery, odznaczenia i tytuły honorowe,
- 10) stosuje prawo łaski,

- 11) wykonuje inne uprawnienia przewidziane w Konstytucji lub przekazane przez ustawy.
2. Na podstawie ustaw i w celu ich wykonania Prezydent wydaje rozporządzenia i zarządzenia. Ustawa określi akty prawne Prezydenta o istotnym znaczeniu, wymagające kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów.
- Art. 32g. 1. Prezydent ratyfikuje i wypowiada umowy międzynarodowe.
2. Ratyfikacja umów międzynarodowych pociągających za sobą znaczne obciążenie finansowe państwa lub konieczność zmian w ustawodawstwie wymaga uprzedniej zgody Sejmu.
- Art. 32h. Prezydent sprawuje zwierzchni nadzór nad radami narodowymi. Szczegółowe uprawnienia Prezydenta w tej dziedzinie określa ustawa.
- Art. 32i. 1. Prezydent może wprowadzić stan wojenny na części lub całym terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, jeżeli wymaga tego wzgląd na obronność lub zewnętrzne zagrożenie bezpieczeństwa państwa. Z tych samych powodów Prezydent może ogłosić częściową lub powszechną mobilizację.
2. Prezydent może wprowadzić na czas oznaczony, nie dłuższy niż trzy miesiące, stan wyjątkowy na części lub całym terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, jeżeli zagrożone zostało wewnętrzne bezpieczeństwo państwa lub w razie klęski żywiołowej. Przedłużenie stanu wyjątkowego może nastąpić tylko raz na okres nie dłuższy niż trzy miesiące, za zgodą Sejmu i Senatu.
3. Warunki i skutki prawne oraz tryb wprowadzenia stanu wojennego i stanu wyjątkowego określają ustawy.
4. W okresie trwania stanu wyjątkowego Sejm nie może się rozwiązać, a w przypadku upływu kadencji ulega ona przedłużeniu na okres trzech miesięcy po zakończeniu stanu wyjątkowego.
5. W okresie trwania stanu wyjątkowego nie może być zmieniana Konstytucja ani ordynacje wyborcze.
- Art. 33. 1. Prezydent może powoływać i odwoływać ministrów stanu upoważnionych do wykonywania w jego imieniu powierzonych im czynności. Zakres upoważnienia określa Prezydent.
2. Organem wykonawczym Prezydenta jest Kancelaria Prezydenta. Prezydent nadaje statut Kancelarii oraz powołuje i odwołuje jej szefa.”;
- 9) tytuł rozdziału 4 otrzymuje brzmienie:
„Trybunał Konstytucyjny, Trybunał Stanu, Najwyższa Izba Kontroli, Rzecznik Praw Obywatelskich.”;
- 10) w art. 33a w ust. 1 kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje wyrazy „a także ustala powszechnie obowiązującą wykładnię ustaw.”;
- 11) w art. 35 ust. 4 skreśla się;
- 12) w art. 36 w ust. 1 kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje wyrazy „za zgodą Senatu.”;
- 13) po art. 36 dodaje się art. 36a w brzmieniu:
„Art. 36a. 1. Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na straży praw i wolności obywateli określonych w Konstytucji i innych przepisach prawa.
2. Rzecznika Praw Obywatelskich powołuje Sejm za zgodą Senatu na okres czterech lat.
3. Sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich określa ustawa.”;
- 14) art. 37 otrzymuje brzmienie:
„Art. 37. 1. Sejm powołuje i odwołuje rząd Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej — Radę Ministrów lub poszczególnych jej członków na wniosek Prezesa Rady Ministrów przedstawiony po porozumieniu z Prezydentem. Sejm może odwołać Radę Ministrów lub poszczególnych jej członków również z własnej inicjatywy.
2. W okresach między kadencjami Sejmu Prezydent na wniosek Prezesa Rady Ministrów powołuje i odwołuje członków Rady Ministrów. Prezydent przedstawia akt o powołaniu lub odwołaniu Sejmowi na najbliższym posiedzeniu do zatwierdzenia.”;
- 15) w art. 38 ust. 2 otrzymuje brzmienie:
„2. Rada Ministrów odpowiada i zdaje sprawę ze swojej działalności przed Sejmem, a między kadencjami Sejmu — przed Prezydentem.”;
- 16) w art. 41 w pkt 2 dwukrotnie użyte wyrazy „przedstawia Sejmowi” zastępuje się wyrazami „równocześnie przedstawia Sejmowi i Senatowi.”;
- 17) art. 60 otrzymuje brzmienie:
„Art. 60. 1. Sędziowie są powoływani przez Prezydenta, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa.
2. Sędziowie są nieusuwalni, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie.
3. Uprawnienia, skład i sposób działania Krajowej Rady Sądownictwa określa ustawa.”;
- 18) w art. 61:
a) ust. 3 skreśla się,
b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:
„4. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego jest powoływany spośród sędziów Sądu Najwyższego oraz odwoływany przez Sejm na wniosek Prezydenta, a prezesi Sądu Najwyższego — przez Prezydenta.”;
- 19) w art. 65:
a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. Prokuratora Generalnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej powołuje i odwołuje Prezydent.”;
b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:
„3. Prokurator Generalny zdaje sprawę Prezydentowi z działalności prokuratury.”;

- 20) w art. 94:
- a) dotychczasowa treść otrzymuje oznaczenie ust. 1,
 - b) dodaje się ust. 2 w brzmieniu:
„2. Wybory do Senatu są powszechne, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym.”;
- 21) w art. 96 po wyrazach „do Sejmu” dodaje się wyrazy „i Senatu”;
- 22) art. 100 otrzymuje brzmienie:
„Art. 100. Kandydatów na posłów, senatorów i członków rad narodowych zgłaszają organizacje polityczne i społeczne oraz wyborcy.”;
- 23) w art. 101 po wyrazie „Poseł” dodaje się przecinek i wyraz „senator”;
- 24) w art. 102 po wyrazie „posłów” dodaje się przecinek i wyraz „senatorów”.

Art. 2. 1. Pierwsze posiedzenie nowo wybranego Sejmu oraz Senatu zwoła Rada Państwa w ciągu miesiąca od dnia zakończenia wyborów. Do czasu uchwalenia przez Senat regulaminu stosuje się odpowiednio regulamin Sejmu.

2. Marszałek Sejmu zwoła Zgromadzenie Narodowe w ciągu dwóch miesięcy od dnia zakończenia wyborów.

Art. 3. 1. Rada Państwa działa do dnia objęcia urzędu przez Prezydenta i wykonuje swoje kompetencje określone w dotychczasowych przepisach Konstytucji i w ustawach.

2. Kompetencje Rady Państwa określone w przepisach prawa przechodzą na Prezydenta z dniem objęcia przez niego urzędu, chyba że kompetencje te zostaną przekazane innym organom.

Art. 4. 1. Termin zakończenia kadencji Sądu Najwyższego, trwającej w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, określi ustawa.

2. Do czasu rozpoczęcia działalności Krajowej Rady Sądownictwa sędziowie są powoływani w trybie dotychczasowym.

Art. 5. Kadencja Sejmu wybranego w dniu 13 października 1985 r. upływa z dniem 3 czerwca 1989 r.

Art. 6. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Przewodniczący Rady Państwa: *W. Jaruzelski*
Sekretarz Rady Państwa: *Z. Surowiec*

102

USTAWA

z dnia 7 kwietnia 1989 r.

Ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej X kadencji, na lata 1989—1993.

Rozdział 1

Zasady ogólne

Art. 1. Wybory do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej są przeprowadzane zgodnie z Konstytucją Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 2. 1. Wybory są powszechne; prawo wybierania ma każdy obywatel, który w dniu wyborów ukończył 18 lat — bez względu na płeć, przynależność narodową i rasową, wyznanie, wykształcenie, czas zamieszkiwania w obwodzie głosowania, pochodzenie społeczne, zawód i stan majątkowy.

2. Nie mają prawa wybierania osoby:

- 1) ubezwłasnowolnione całkowicie lub częściowo prawomocnym orzeczeniem sądu z powodu choroby psychicznej,
- 2) pozbawione praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu,
- 3) pozbawione praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu.

Art. 3. Wybrany do Sejmu może być każdy obywatel, któremu przysługuje prawo wybierania, jeżeli w dniu wyborów ukończył 21 lat.

Art. 4. Wybory są równe; wyborcy biorą udział w wyborach na równych zasadach.

Art. 5. Wybory są bezpośrednie; wyborcy wybierają posłów bezpośrednio; głosować można tylko osobiście.

Art. 6. Wybory odbywają się w tajnym głosowaniu; w lokalu wyborczym muszą się znajdować pomieszczenia za osłoną zapewniające tajność głosowania; karty do głosowania wrzuca się do opieczetowanej urny wyborczej.

Art. 7. Kadencję Sejmu liczy się od dnia zakończenia ponownego głosowania.

Art. 8. 1. Wybory zarządza Rada Państwa nie później niż na miesiąc przed upływem kadencji Sejmu.

2. Uchwała o zarządzeniu wyborów wyznacza datę wyborów na dzień ustawowo wolny od pracy, przypadający w ciągu 2 miesięcy po upływie kadencji Sejmu. Uchwała ustala również kalendarz wyborczy, w którym określa się daty wykonania poszczególnych czynności wyborczych.

3. Uchwałę o zarządzeniu wyborów ogłasza się w Dzienniku Ustaw Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej najpóźniej w 45 dniu przed dniem wyborów.

Art. 9. 1. Posłowie wybierani są:

- 1) w okręgach wyborczych,
- 2) z krajowej listy wyborczej.

2. Z krajowej listy wyborczej wybiera się posłów w liczbie ustalonej przez Radę Państwa, nie większej jednak niż 10% ogólnej liczby posłów.

3. Uchwałę w sprawie liczby posłów wybieranych z krajowej listy wyborczej ogłasza się w trybie i terminie określonych w art. 8 ust. 3.

Rozdział 2

Okręgi wyborcze

Art. 10. W celu przeprowadzenia wyborów tworzy się okręgi wyborcze obejmujące obszar województwa lub jego części.

Art. 11. 1. W okręgu wyborczym wybiera się od 2 do 5 posłów.

2. Liczbę posłów wybieranych w poszczególnych okręgach wyborczych ustala się odpowiednio do liczby mieszkańców danego okręgu wyborczego.

Art. 12. 1. Liczbę okręgów wyborczych, ich granice i numery, a także liczbę i numery mandatów w poszczególnych okręgach ustala Rada Państwa.

2. Rada Państwa wyznacza siedziby okręgowych komisji wyborczych.

3. Uchwałę Rady Państwa w sprawach, o których mowa w ust. 1 i 2, ogłasza się w Dzienniku Ustaw Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i podaje do wiadomości wyborców przez rozplakatowanie obwieszczeń najpóźniej w 40 dniu przed dniem wyborów.

Rozdział 3

Obwody głosowania

Art. 13. W celu przeprowadzenia głosowania tworzy się obwody głosowania.

Art. 14. 1. Obwód głosowania obejmuje od 500 do 3000 mieszkańców.

2. W wypadkach uzasadnionych warunkami miejscowymi, mogą być tworzone obwody głosowania obejmujące mniejszą lub większą liczbę mieszkańców niż określona w ust. 1.

3. W miejscach czasowego pobytu grup wyborców, z wyjątkiem zakładów karnych, aresztów śledczych i ośrodków przystosowania społecznego, mogą być tworzone odrębne obwody głosowania.

Art. 15. 1. Prezydium rad narodowych stopnia podstawowego, na wniosek terenowych organów administracji państwowej o właściwości ogólnej stopnia podstawowego, tworzą obwody głosowania oraz ustalają ich numery, granice i wyznaczają siedziby obwodowych komisji wyborczych.

2. Uchwały dotyczące numerów i granic obwodów głosowania oraz siedzib obwodowych komisji wyborczych podaje się do wiadomości wyborców przez rozplakatowanie obwieszczeń, najpóźniej w 35 dniu przed dniem wyborów.

Art. 16. 1. Dowódcy okręgów wojskowych tworzą dla wyborców zakwaterowanych (przebywających) na terenie jednostek wojskowych obwody głosowania obejmujące od 50 do 3000 wyborców oraz wyznaczają siedziby obwodowych komisji wyborczych.

2. Obwody wymienione w ust. 1 wchodzi w skład okręgu wyborczego, w którego granicach stacjonują jednostki wojskowe, dla których obwód głosowania został utworzony.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do jednostek wojskowych i szkół podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych oraz oddziałów zwartych Milicji Obywatelskiej, z tym że uprawnienia dowódców okręgów wojskowych, przewidziane w ust. 1, przysługują dowódcom tych jednostek wojskowych, komendantom szkół oraz szefom wojewódzkich urzędów spraw wewnętrznych.

Art. 17. 1. Numery obwodów głosowania, o których mowa w art. 16, ustala się w porozumieniu z prezydium właściwej wojewódzkiej rady narodowej.

2. Dowódcy wymienieni w art. 16 zapewniają powiadomienie wyborców o utworzeniu obwodu, jego numery i siedzibie obwodowej komisji wyborczej.

Art. 18. Obwody głosowania na polskich statkach morskich będących w dniu wyborów w podróży tworzą prezydium rad narodowych stopnia podstawowego właściwe dla miejsca siedziby armatora statku — na wniosek armatora zgłoszony nie później niż 5 dnia przed dniem wyborów. Można nie tworzyć obwodu głosowania na statku, którego załoga liczy mniej niż 20 wyborców lub gdy brak jest technicznych możliwości przekazania wyników głosowania. Można utworzyć jeden obwód głosowania dla kilku statków odbywających wspólną podróż. W uchwale o utworzeniu obwodów głosowania określa się ich przynależność do okręgów wyborczych właściwych ze względu na siedzibę armatora statków.

Art. 19. 1. Można tworzyć obwody głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą. Obwody głosowania tworzy Minister Spraw Zagranicznych, wyznaczając siedziby obwodowych komisji wyborczych.

2. Obwody głosowania, o których mowa w ust. 1, wchodzi w skład okręgu wyborczego właściwego dla dzielnicy Warszawa-Śródmieście.

Rozdział 4

Spisy wyborców

Art. 20. 1. Terenowe organy administracji państwowej stopnia podstawowego, właściwe w sprawach ewidencji ludności, sporządzają spisy wyborców zameldowanych w gminie, mieście lub dzielnicy na pobyt stały albo na pobyt czasowy obejmujący dzień wyborów.

2. Wyborcę nigdzie nie zameldowanego wpisuje się do spisu właściwego ze względu na miejsce aktualnego pobytu wyborcy, na jego wniosek, złożony najpóźniej w 7 dniu przed dniem wyborów — do terenowego organu administracji państwowej sporządzającego ten spis.

3. W spisie wyborców wymienia się nazwisko, imię, imię ojca, datę urodzenia i adres miejsca pobytu wyborcy.

4. Spis wyborców sporządza się w 2 egzemplarzach oddzielnie dla każdego obwodu głosowania. Spis wyborców powinien być podpisany i opatrzony pieczęcią organu, który go sporządził.

Art. 21. Wyborca zmieniający miejsce pobytu po sporządzeniu spisu wyborców otrzymuje na swoje żądanie od organu, który sporządził spis, zaświadczenie o prawie do głosowania, uprawniające do udziału w głosowaniu w miejscu pobytu w dniu wyborów.

Art. 22. Organ, który sporządził spis wyborców, skreśla ze spisu osoby:

- 1) o których mowa w art. 2 ust. 2,
- 2) którym wydano zaświadczenia o prawie do głosowania,
- 3) o których otrzymał urzędowe zawiadomienie w sprawie wpisania do spisu w innym obwodzie głosowania.

Art. 23. 1. Minister Spraw Wewnętrznych, w drodze rozporządzenia, określa zasady sporządzania i aktualizowania spisów wyborców, wydawania zaświadczeń o prawie do głosowania, wykładania spisów do publicznego wglądu oraz ustala wzór spisu wyborców i zaświadczenia o prawie do głosowania.

2. Sposób sporządzania i aktualizowania spisów wyborców dla obwodów głosowania, o których mowa w art. 16, 18 i 19, w drodze rozporządzenia, ustalają w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych odpowiednio: Minister Obrony Narodowej, Minister Transportu, Żeglugi i Łączności oraz Minister Spraw Zagranicznych.

3. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych określa tryb przekazywania informacji o osobach, o których mowa w art. 2 ust. 2.

Art. 24. 1. Najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów organ, który sporządził spis wyborców, wyklada go do publicznego wglądu w swojej siedzibie na okres 3 dni po 5 godzin dziennie w porze dostępnej dla pracujących.

2. Niezależnie od wyłożenia spisu wyborców mogą być podejmowane działania ułatwiające wyborcom stwierdzenie prawidłowości umieszczenia ich w spisie.

Art. 25. 1. Wyborca może wnieść do organu, który sporządził spis, reklamację w sprawie nieprawidłowości spisu, a w szczególności pominięcia lub zamieszczenia w nim określonych osób.

2. Reklamację rozpatruje się w ciągu 3 dni od daty jej wniesienia.

3. W wyniku rozpatrzenia reklamacji organ, który sporządził spis wyborców:

- 1) uzupełnia lub prostuje spis bądź

- 2) skreśla ze spisu osobę, której reklamacja dotyczy, doręczając jej decyzję wraz z uzasadnieniem, bądź

- 3) pozostawia reklamację bez uwzględnienia, doręczając reklamującemu decyzję wraz z uzasadnieniem.

Art. 26. 1. Od decyzji nie uwzględniającej reklamacji lub powodującej skreślenie ze spisu wyborców, reklamujący bądź osoba skreślona ze spisu może wnieść skargę do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce sporządzenia spisu. Do skargi należy dołączyć zaskarżoną decyzję.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do odmowy wydania zaświadczenia o prawie do głosowania.

3. Sąd rozpoznaje sprawę w składzie jednego sędziego i dwóch ławników, stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym. Rozprawa powinna się odbyć w terminie 3 dni od daty wniesienia skargi. Postanowienie kończące postępowanie w sprawie sąd uzasadnia i doręcza osobie, która wniosła skargę, oraz organowi, który sporządził spis wyborców. Od postanowienia sądu nie przysługują środki odwoławcze.

Art. 27. Reklamacje w sprawach spisów wyborców w obwodach głosowania, o których mowa w art. 18 i 19, rozpatrują odpowiednio: kapitanowie polskich statków morskich będących w dniu wyborów w podróży albo kierownicy przedstawicielstw dyplomatycznych lub urzędów konsularnych. Decyzje podjęte w tych sprawach są ostateczne.

Rozdział 5

Komisje wyborcze

Art. 28. W celu przeprowadzenia wyborów powołuje się:

- 1) Państwową Komisję Wyborczą,
- 2) okręgowe komisje wyborcze,
- 3) obwodowe komisje wyborcze.

Art. 29. 1. Do zadań Państwowej Komisji Wyborczej należy:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem przepisów prawa wyborczego,
- 2) rejestrowanie krajowej listy wyborczej i ogłaszanie danych o umieszczonych na tej liście kandydatach na posłów,
- 3) zarządzanie druku kart do głosowania na posłów wybieranych z krajowej listy wyborczej,
- 4) rozpatrywanie odwołań od uchwał okręgowych komisji wyborczych i skarg na działalność tych komisji,
- 5) ustalanie wyników głosowania i wyników wyborów z krajowej listy wyborczej,
- 6) ogłaszanie wyników głosowania i wyników wyborów do Sejmu,
- 7) wydanie posłom wybranym do Sejmu zaświadczeń o wyborze,
- 8) złożenie Sejmowi sprawozdania z wyborów.

2. Realizując zadania określone w ust. 1, Państwowa Komisja Wyborcza udziela w miarę potrzeby komisjom wyborczym wytycznych i wyjaśnień.

Art. 30. Do zadań okręgowej komisji wyborczej należy:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem przepisów prawa wyborczego na terenie okręgu wyborczego,
- 2) rejestrowanie zgłoszeń kandydatów na posłów wybieranych w okręgu wyborczym i sporządzanie rejestru kandydatów zgłoszonych do poszczególnych mandatów w okręgu wyborczym,
- 3) zarządzanie druku kart do głosowania na posłów wybieranych w okręgu wyborczym,
- 4) rozpatrywanie skarg na działalność obwodowych komisji wyborczych,
- 5) wydawanie upoważnień mężom zaufania zgłoszonym przez kandydatów na posłów,
- 6) ustalanie wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym oraz wyników głosowania na krajową listę wyborczą na terenie okręgu wyborczego i przesłanie ich do Państwowej Komisji Wyborczej.

Art. 31. Rozstrzygnięcia Państwowej Komisji Wyborczej i okręgowych komisji wyborczych podejmowane w sprawach, o których mowa w art. 29 ust. 1 pkt 4 i art. 30 pkt 4, są ostateczne i wiążą komisje wyborcze niższego stopnia.

Art. 32. Do zadań obwodowej komisji wyborczej należy:

- 1) przeprowadzenie głosowania w obwodzie,
- 2) czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem przepisów prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania,
- 3) ustalenie wyników głosowania w obwodzie i przesłanie ich właściwej okręgowej komisji wyborczej.

Art. 33. 1. W skład Państwowej Komisji Wyborczej wchodzi: przewodniczący, 2 do 4 zastępców przewodniczącego, sekretarz i 15 członków.

2. W skład okręgowej komisji wyborczej wchodzi: przewodniczący, 1 do 3 zastępców przewodniczącego, sekretarz i 8 do 12 członków.

3. W skład obwodowej komisji wyborczej wchodzi: przewodniczący, zastępca przewodniczącego, sekretarz i 4 do 8 członków.

Art. 34. 1. Państwową Komisję Wyborczą powołuje Rada Państwa, najpóźniej w 40 dniu przed dniem wyborów, spośród wyborców wysuniętych przez naczelne władze organizacji politycznych i społecznych lub ich porozumienia. Rada Państwa może także powołać w skład Komisji innych wyborców.

2. Okręgowe komisje wyborcze powoływane są przez prezydium właściwych terytorialnie wojewódzkich rad narodowych, najpóźniej w 38 dniu przed dniem wyborów, spośród wyborców wysuniętych przez wojewódzkie władze

organizacji politycznych i społecznych lub ich porozumienia. Prezydium mogą także powołać w skład komisji innych wyborców.

3. Obwodowe komisje wyborcze powoływane są spośród wyborców najpóźniej w 25 dniu przed dniem wyborów:

- 1) w gminach, miastach i dzielnicach — przez prezydium właściwych terytorialnie rad narodowych stopnia podstawowego,
- 2) w jednostkach wojskowych — przez prezydium wojewódzkich rad narodowych.

4. Obwodowe komisje wyborcze w obwodach głosowania, o których mowa w art. 18 i 19, powoływane są spośród wyborców przez kapitanów polskich statków morskich oraz kierowników przedstawicielstw dyplomatycznych lub urzędów konsularnych. Tryb, zasady i terminy powoływania tych komisji, w drodze rozporządzenia, ustalają odpowiednio: Minister Transportu, Żeglugi i Łączności oraz Minister Spraw Zagranicznych.

Art. 35. 1. Rada Państwa ustala regulaminy Państwowej Komisji Wyborczej oraz okręgowych i obwodowych komisji wyborczych, określając w szczególności tryb pracy komisji oraz sposób sprawowania nadzoru nad pracą okręgowych i obwodowych komisji wyborczych.

2. Rada Państwa ustala:

- 1) wzory pieczęci komisji wyborczych,
- 2) wzory protokołów rejestracji zgłoszeń kandydatów na posłów wybieranych w okręgach wyborczych,
- 3) wzory protokołów głosowania,
- 4) wzory protokołów z wyborów,
- 5) wzory zaświadczeń o wyborze.

Art. 36. Osoba wchodząca w skład komisji wyborczej traci członkostwo tej komisji od chwili zarejestrowania zgłoszenia jej kandydatury na posła.

Art. 37. 1. Osoby wchodzące w skład komisji wyborczych pełnią swoje funkcje honorowo; przysługują im diety i zwrot kosztów podróży na zasadach i w wysokości ustalonych przez Radę Państwa.

2. Zakład pracy zatrudniający osobę wchodzącą w skład komisji wyborczej obowiązany jest udzielić tej osobie zwolnienia na czas niezbędny do udziału w pracy komisji z zachowaniem prawa do wynagrodzenia i innych świadczeń wynikających ze stosunku pracy, obliczonych jak za czas przepracowany.

3. Osoby wchodzące w skład komisji wyborczych korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych.

Art. 38. Państwową Komisję Wyborczą oraz okręgowe i obwodowe komisje wyborcze rozwiązuje Rada Państwa po zakończeniu ich działalności.

Rozdział 6

Zgłaszanie kandydatów na posłów

Art. 39. 1. Na podstawie porozumienia zawartego w wyniku obrad „okrągłego stołu”, Rada Państwa ustala dla poszczególnych okręgów wyborczych liczby mandatów przeznaczonych dla kandydatów członków Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego i Stronnictwa Demokratycznego, a także kandydatów członków Stowarzyszenia „PAX”, Unii Chrześcijańsko-Społecznej i Polskiego Związku Katolicko-Społecznego oraz kandydatów bezpartyjnych. W każdym okręgu wyborczym przynajmniej jeden mandat jest przeznaczony dla kandydatów bezpartyjnych.

2. Ustalenia, o których mowa w ust. 1, zamieszcza się w uchwale Rady Państwa podjętej zgodnie z art. 12.

Art. 40. Stosownie do ustalenia, o którym mowa w art. 39 ust. 1, okręgowa komisja wyborcza wskazuje przy numerze każdego z mandatów jego przeznaczenie i informację o tym podaje niezwłocznie do wiadomości wyborców.

Art. 41. 1. Prawo zgłaszania kandydatów na posłów wybieranych w okręgach wyborczych przysługuje:

- 1) naczelnym i wojewódzkim władzom Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego i Stronnictwa Demokratycznego, a także Stowarzyszenia „PAX”, Unii Chrześcijańsko-Społecznej i Polskiego Związku Katolicko-Społecznego,
- 2) naczelnym i wojewódzkim władzom organizacji społecznych i zawodowych o zasięgu ogólnokrajowym; organizacje te potwierdzają zgłoszenie kandydata podpisami co najmniej 3000 wyborców,
- 3) wyborcom z danego okręgu wyborczego w liczbie co najmniej 3000.

2. Zgłaszając kandydata na posła, należy podać jego nazwisko, imiona, wiek, zawód, miejsce pracy i miejsce zamieszkania, a także wskazać numer mandatu, do którego to zgłoszenie następuje.

Art. 42. 1. Wyborca może uczestniczyć w zgłoszeniu jednego kandydata do każdego z mandatów w danym okręgu wyborczym.

2. Wyborca podpisujący zgłoszenie kandydata na posła podaje czytelnie swoje imię, nazwisko, wiek i adres zamieszkania oraz numer dowodu osobistego.

Art. 43. Uprawnionymi do składania oświadczeń w sprawie zgłoszenia, o którym mowa w art. 41 ust. 1 pkt 3, są trzej wyborcy, którzy jako pierwsi podpisali zgłoszenie kandydata na posła (pełnomocnicy zgłaszających).

Art. 44. 1. Prawo zgłaszania krajowej listy wyborczej przysługuje porozumieniu naczelnym władz Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego, Stronnictwa Demokratycznego, Stowarzyszenia „PAX”, Unii Chrześcijańsko-Społecznej, Polskiego

Związku Katolicko-Społecznego oraz Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego.

2. Krajowa lista wyborcza obejmuje tylu kandydatów, ile mandatów przypada na tę listę. Kandydatów umieszcza się w kolejności alfabetycznej, podając ich nazwiska, imiona, wiek, zawód, miejsce pracy i miejsce zamieszkania.

Art. 45. 1. Kandydatury na posłów zgłasza się do komisji wyborczej najpóźniej w 25 dniu przed dniem wyborów.

2. Do każdego zgłoszenia należy dołączyć pisemne oświadczenie kandydatów na posłów o wyrażeniu zgody na kandydowanie.

3. Kandydować można tylko w jednym okręgu wyborczym albo z krajowej listy wyborczej.

Art. 46. 1. Właściwa okręgowa komisja wyborcza zarejestruje zgłoszenie kandydata na posła do wskazanego mandatu, dokonane zgodnie z przepisami niniejszej ustawy, sporządzając protokół rejestracji zgłoszenia, i zawiadomia o tym zgłaszającego.

2. Jeżeli zgłoszenie kandydata wykazuje wady, komisja wyborcza odmawia rejestracji zgłoszenia i niezwłocznie wzywa zgłaszającą organizację lub pełnomocników zgłaszających wyborców do usunięcia wskazanych wad zgłoszenia, w ustalonym przez komisję terminie.

3. W razie uznania stanowiska okręgowej komisji wyborczej za niezasadne, zgłaszający mogą odwołać się do Państwowej Komisji Wyborczej. Odwołanie należy przedłożyć w terminie 2 dni od daty odmowy przyjęcia zgłoszenia. Rozstrzygnięcie Państwowej Komisji Wyborczej w tej sprawie jest ostateczne.

Art. 47. 1. Po upływie terminu, o którym mowa w art. 45 ust. 1, okręgowe komisje wyborcze sporządzają rejestry prawidłowo zgłoszonych kandydatów do poszczególnych mandatów.

2. W okręgach wyborczych kandydatów do poszczególnych mandatów umieszcza się w kolejności alfabetycznej, podając ich nazwiska, imiona, wiek, zawód, miejsce pracy i miejsce zamieszkania.

Art. 48. Najpóźniej w 15 dniu przed dniem wyborów właściwe komisje wyborcze podają do wiadomości wyborców — przez rozplakatowanie obwieszczeń — dane o kandydatach na posłów.

Art. 49. Właściwa komisja wyborcza skreśla z rejestru kandydatów zgłoszonych do poszczególnych mandatów w okręgu wyborczym lub z krajowej listy wyborczej nazwisko kandydata na posła, który zmarł, utracił prawo wybieralności lub wycofał zgodę na kandydowanie. O skreśleniu kandydata komisja niezwłocznie zawiadomia wyborców.

Art. 50. 1. Kandydatowi na posła przysługuje prawo zgłoszenia męża zaufania do okręgowej komisji wyborczej oraz do każdej obwodowej komisji wyborczej w okręgu,

w którym kandyduje. Kandydaci mogą zgłaszać wspólnie jednego męża zaufania.

2. Kandydaci na posłów wybieranych w obwodach głosowania, o których mowa w art. 16, zgłaszają męża zaufania spośród wyborców danego obwodu, będących żołnierzami w czynnej służbie wojskowej.

3. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 1, kieruje się do okręgowej komisji wyborczej najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów. W zgłoszeniu należy podać nazwiska i imiona oraz miejsca zamieszkania proponowanych mężów zaufania, a także wskazać komisje, do których to zgłoszenie następuje.

Rozdział 7

Karty do głosowania

Art. 51. 1. Państwowa Komisja Wyborcza, po zarejestrowaniu krajowej listy wyborczej, zarządza wydrukowanie potrzebnej liczby kart do głosowania i zapewnia dostarczenie ich obwodowym komisjom wyborczym.

2. Okręgowe komisje wyborcze, po sporządzeniu rejestru kandydatów zgłoszonych do poszczególnych mandatów, zarządzają, w trybie określonym przez Państwową Komisję Wyborczą, wydrukowanie potrzebnej liczby kart do głosowania i zapewniają ich dostarczenie obwodowym komisjom wyborczym.

Art. 52. Na karcie do głosowania na kandydatów wybieranych z krajowej listy wyborczej wymienia się nazwiska i imiona kandydatów w kolejności alfabetycznej.

Art. 53. 1. Dla każdego z mandatów w okręgu wyborczym drukuje się odrębną kartę do głosowania.

2. Na kartach do głosowania na kandydatów wybieranych w okręgach wyborczych wymienia się numery mandatów oraz nazwiska i imiona kandydatów zgłoszonych w rejestrze kandydatów.

Art. 54. 1. Karta do głosowania może być zadrukowana tylko po jednej stronie.

2. Kartę do głosowania opatruje się pieczęcią właściwej komisji wyborczej.

3. Rada Państwa ustala wzory kart do głosowania.

Art. 55. Tryb, zasady sporządzania i dostarczania kart do głosowania dla obwodów głosowania, o których mowa w art. 18 i 19, ustalają odpowiednio: Minister Transportu, Żeglugi i Łączności oraz Minister Spraw Zagranicznych, po porozumieniu z Radą Państwa.

Rozdział 8

Głosowanie

Art. 56. 1. Głosowanie odbywa się w lokalu obwodowej komisji wyborczej bez przerwy, między godziną 6⁰⁰ a 22⁰⁰.

2. W szczególnych wypadkach, zwłaszcza uzasadnionych wnioskiem wyborców, obwodowa komisja wyborcza, po uzgodnieniu z okręgową komisją wyborczą, może ustalić wcześniejszą godzinę rozpoczęcia głosowania.

3. Głosowanie w obwodach głosowania, o których mowa w art. 18 i 19, odbywa się między godziną 6⁰⁰ a 22⁰⁰ według czasu miejscowego. Jeżeli zakończenie głosowania miałoby nastąpić w dniu następnym po dniu wyborów w kraju, głosowanie przeprowadza się w dniu poprzedzającym dzień wyborów.

Art. 57. Obwodowa komisja wyborcza, po uzgodnieniu z okręgową komisją wyborczą, może zarządzić wcześniejsze zakończenie głosowania, jeżeli wszyscy wyborcy wpisani do spisu wyborców oddali swoje głosy.

Art. 58. 1. Jeżeli wskutek nadzwyczajnych wydarzeń głosowanie było przejściowo uniemożliwione, obwodowa komisja wyborcza, po uzgodnieniu z okręgową komisją wyborczą, może przerwać lub przedłużyć je albo odroczyć do dnia następnego. Zarządzenia te powinny być podane do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości oraz przesłane do wiadomości terenowego organu administracji państwowej o właściwości ogólnej stopnia podstawowego.

2. W razie przerwania lub odroczenia głosowania, komisja zapieczętowała wlot urny wyborczej i przekazuje ją przewodniczącemu obwodowej komisji wyborczej, który odpowiada za jej przechowanie. Przed podjęciem głosowania komisja stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie pozostały nienaruszone.

Art. 59. 1. Przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza bada, czy urna wyborcza jest próżna, czy na miejscu znajdują się spisy wyborców oraz potrzebna liczba kart do głosowania, jak również czy w lokalu komisji znajduje się odpowiednia liczba łatwo dostępnych pomieszczeń za osłoną zapewniających tajność głosowania, po czym zamyka urnę wyborczą i opieczętowała ją pieczęcią komisji.

2. Od chwili opieczętowania aż do końca głosowania urny wyborczej otwierać nie wolno.

Art. 60. Od chwili rozpoczęcia głosowania do chwili ustalenia jego wyników powinny być bez przerwy obecne w lokalu wyborczym co najmniej 3 osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej, przy czym jedną z nich powinien być przewodniczący komisji, jego zastępca lub sekretarz. Mężowie zaufania mają prawo przebywać w lokalu wyborczym w dniu głosowania na podstawie upoważnienia wydanego przez okręgową komisję wyborczą.

Art. 61. 1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej czuwa nad zapewnieniem tajności głosowania oraz nad utrzymaniem porządku w czasie głosowania i może wydawać odpowiednie zarządzenia porządkowe.

2. Na żądanie przewodniczącego komisji terenowy organ administracji państwowej o właściwości ogólnej stopnia podstawowego zapewnia do jego rozporządzenia straż.

Art. 62. W dniu głosowania nie wolno prowadzić agitacji w lokalu wyborczym.

Art. 63. 1. Przed przystąpieniem do głosowania wyborca okazuje obwodowej komisji wyborczej dowód osobisty lub inny dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości.

2. Wyborca ujęty w spisie, a nie posiadający dokumentu uznanego przez komisję za wystarczający dla stwierdzenia jego tożsamości, może powołać się na świadectwo dwóch wiarygodnych osób, znanych komisji. Decyzja komisji w sprawie stwierdzenia tożsamości jest ostateczna.

3. Komisja sprawdza, czy dana osoba jest objęta spisem wyborców lub czy posiada zaświadczenie o prawie do głosowania; osobę składającą takie zaświadczenie komisja wpisuje do spisu wyborców, zatrzymując zaświadczenie w celu dołączenia do spisu wyborców.

4. Wyborca nie umieszczony w spisie wyborców i nie posiadający zaświadczenia o prawie do głosowania, zostanie dopisany do spisu w dniu wyborów i dopuszczony do głosowania, jeżeli z zapisu w jego dowodzie osobistym wynika, że jest zameldowany na pobyt stały na terenie obwodu, w którym chce głosować. Nie dotyczy to osób wykreślonych ze spisu wyborców stosownie do art. 22.

Art. 64. 1. Po dokonaniu czynności wymienionych w art. 63 wyborca otrzymuje od komisji karty do głosowania. Celem zapobieżenia wielokrotnemu głosowaniu, wydając wyborcy karty, stawia się znak przy jego nazwisku na spisie wyborców.

2. Po otrzymaniu kart do głosowania wyborca udaje się do pomieszczenia za osłoną, urządzonego w lokalu wyborczym.

Art. 65. 1. W głosowaniu na kandydatów w okręgach wyborczych na każdej karcie do głosowania wyborca pozostawia nie skreślone nazwisko kandydata, na którego głosuje.

2. Pozostawienie na karcie do głosowania więcej niż jednego nie skreślonego nazwiska kandydata powoduje nieważność głosu oddanego na tej karcie.

Art. 66. W głosowaniu na kandydatów z krajowej listy wyborczej wyborca oddaje głos na tych kandydatów, których nazwiska pozostawia na karcie do głosowania nie skreślone.

Art. 67. 1. Wyborca wrzuca do urny wyborczej karty do głosowania w obecności członków obwodowej komisji wyborczej.

2. Osoby ułomne, które przybyły do lokalu wyborczego, mogą korzystać przy głosowaniu z pomocy innych osób.

Art. 68. O godzinie 22⁰⁰ przewodniczący obwodowej komisji wyborczej zarządza zamknięcie lokalu wyborczego.

Odtąd mogą głosować tylko wyborcy, którzy przybyli do lokalu przed godziną 22⁰⁰.

Rozdział 9

Ustalenie wyników głosowania w obwodzie

Art. 69. Niezwłocznie po zakończeniu głosowania obwodowa komisja wyborcza ustala wyniki głosowania w obwodzie. Przy ustalaniu wyników głosowania mogą być obecni mężowie zaufania.

Art. 70. 1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej otwiera urnę wyborczą, po czym komisja ustala osobno w odniesieniu do poszczególnych mandatów w okręgu wyborczym oraz do krajowej listy wyborczej:

- 1) liczbę oddanych kart do głosowania, czyli liczbę wyborców, którzy wzięli udział w głosowaniu,
- 2) liczbę oddanych kart, które uznano za nieważne, czyli liczbę głosów nieważnych,
- 3) liczbę oddanych kart, które uznano za ważne, czyli liczbę głosów ważnych.

2. Kart do głosowania przedartych całkowicie nie bierze się pod uwagę przy ustalaniu wyników głosowania.

Art. 71. 1. Nieważne są głosy oddane na kartach do głosowania innych niż urzędowo ustalone, a w odniesieniu do kart obejmujących kandydatów do mandatów w okręgach wyborczych, także te karty, na których pozostawiono nie skreślone więcej niż jedno nazwisko kandydata.

2. Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych nazwisk albo poczynienie innych dopisków nie pociąga za sobą skutków prawnych i nie wpływa na ważność głosu.

Art. 72. Po ustaleniu liczby głosów ważnych obwodowa komisja wyborcza przystępuje do ustalenia:

- 1) w okręgu wyborczym — liczby głosów oddanych na kandydatów w obrębie każdego z mandatów,
- 2) z krajowej listy wyborczej — liczby głosów oddanych na każdego z kandydatów.

Art. 73. 1. Obwodowa komisja wyborcza sporządza w dwóch egzemplarzach protokoły głosowania w obwodzie:

- 1) na posłów wybieranych w okręgu wyborczym,
- 2) na posłów wybieranych z krajowej listy wyborczej.

2. W protokole wymienia się liczby:

- 1) osób uprawnionych do głosowania, czyli osób objętych spisem wyborców,

- 2) oddanych kart do głosowania,
- 3) głosów nieważnych,
- 4) głosów ważnych,
- 5) głosów oddanych na poszczególnych kandydatów, z tym że w protokole głosowania w okręgu wyborczym dane, o których mowa w pkt 2—5, podaje się odrębnie dla każdego mandatu.

3. W protokole wymienia się czas rozpoczęcia i zakończenia głosowania oraz omawia zarządzenia i wydane decyzje, jak również inne istotne okoliczności.

4. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej, obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

5. Mężom zaufania przysługuje prawo wniesienia do protokołu głosowania uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów.

6. Niezwłocznie po sporządzeniu protokołu obwodowa komisja wyborcza podaje wyniki głosowania do wiadomości publicznej.

Art. 74. 1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie w zapieczętowanej kopercie po jednym egzemplarzu każdego z protokołów głosowania w obwodzie do okręgowej komisji wyborczej właściwej dla danego obwodu głosowania.

2. Tryb przekazywania i przyjmowania protokołów ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

3. Tryb i zasady przekazywania właściwym okręgowym komisjom wyborczym wyników głosowania w obwodach głosowania, o których mowa w art. 18 i 19, ustalają odpowiednio: Minister Transportu, Żeglugi i Łączności oraz Minister Spraw Zagranicznych.

Art. 75. 1. Po dokonaniu czynności wymienionych w art. 74 ust. 1, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie odpowiedniemu terenowemu organowi administracji państwowej o właściwości ogólnej stopnia podstawowego dokumenty z głosowania: oddane karty do głosowania (osobno ważne i nieważne), spisy wyborców i drugie egzemplarze protokołów głosowania.

2. Dokumenty z przeprowadzonego głosowania w obwodach, o których mowa w art. 18, kapitanowie polskich statków morskich przesyłają Ministrowi Transportu, Żeglugi i Łączności.

3. Dokumenty z przeprowadzonego głosowania w obwodach, o których mowa w art. 19, przechowują kierownicy polskich przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych.

4. Organy wymienione w ust. 1—3 przechowują prze-

kazaną im dokumentację wyborczą do czasu otrzymania zarządzeń Rady Państwa. Dokumentacja ta może być udostępniona za zgodą Rady Państwa.

Rozdział 10

Ustalenie wyników wyborów

Art. 76. 1. Na podstawie protokołów otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych okręgowa komisja wyborcza ustala:

- 1) wyniki głosowania na posłów wybieranych w okręgu wyborczym,
- 2) wyniki głosowania na obszarze okręgu wyborczego na posłów wybieranych z krajowej listy wyborczej.

2. Przy ustalaniu wyników głosowania mogą być obecni mężowie zaufania.

Art. 77. Okręgowa komisja wyborcza sporządza w 2 egzemplarzach protokoły głosowania na posłów wybieranych w okręgu wyborczym i z krajowej listy wyborczej. Przepisy art. 73 ust. 2—5 stosuje się odpowiednio.

Art. 78. 1. Na podstawie protokołu głosowania na posłów wybieranych w okręgu wyborczym okręgowa komisja wyborcza ustala wyniki wyborów w odniesieniu do poszczególnych mandatów.

2. Przy ustalaniu wyników wyborów mogą być obecni mężowie zaufania.

3. Za wybranych w okręgu wyborczym uważa się tych kandydatów na posłów, którzy — w obrębie mandatu, do którego zostali zgłoszeni — otrzymali więcej niż połowę ważnych głosów.

4. Jeżeli w obrębie mandatu żaden z kandydatów nie uzyskał wymaganej liczby głosów, przeprowadza się do tego mandatu ponowne głosowanie.

5. W ponownym głosowaniu, w obrębie mandatu kandyduje dwu kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą liczbę głosów, a jeżeli kolejności takiej nie da się ustalić — kandydują wszyscy, którzy otrzymali równą liczbę głosów.

Art. 79. 1. Okręgowa komisja wyborcza sporządza w 2 egzemplarzach protokół z wyborów posłów w okręgu wyborczym zawierający:

- 1) nazwiska i imiona wybranych posłów w obrębie poszczególnych mandatów,
- 2) numery mandatów, w których obrębie odbędzie się

ponowne głosowanie, oraz nazwiska i imiona osób kandydujących w tym głosowaniu.

2. Przepis art. 73 ust. 4 stosuje się odpowiednio.

3. Mężom zaufania przysługuje prawo wniesienia do protokołu z wyborów uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów.

Art. 80. 1. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie w zapieczętowanej kopercie do Państwowej Komisji Wyborczej po jednym egzemplarzu sporządzonych przez komisję protokołów głosowania oraz protokołu z wyborów posłów w okręgu wyborczym, a także pozostałe dokumenty z przeprowadzonych wyborów.

2. Tryb przekazywania protokołów i dokumentów ustala Państwowa Komisja Wyborcza; przechowuje się je do czasu otrzymania zarządzeń Rady Państwa.

Art. 81. 1. Na podstawie protokołów otrzymanych od wszystkich okręgowych komisji wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza ustala protokolarnie wyniki głosowania i wyniki wyborów na posłów wybieranych z krajowej listy wyborczej.

2. Za wybranych z krajowej listy wyborczej uważa się tych kandydatów na posłów, którzy otrzymali więcej niż połowę ważnych głosów.

Art. 82. Państwowa Komisja Wyborcza podaje do wiadomości publicznej, w postaci obwieszczenia, wyniki głosowania i wyniki wyborów do Sejmu — według okręgów wyborczych i z krajowej listy wyborczej.

Art. 83. 1. Okręgowe komisje wyborcze niezwłocznie po ustaleniu wyników wyborów podają do wiadomości wyborców numery mandatów oraz nazwiska i imiona osób, które kandydują w ponownym głosowaniu.

2. Ponowne głosowanie przeprowadza się w 14 dni po pierwszym głosowaniu w trybie przewidzianym w niniejszej ustawie, z tym że:

- 1) głosowanie przeprowadza się na podstawie tego samego spisu wyborców,
- 2) głosowanie przeprowadza się tylko na terytorium kraju,
- 3) nazwiska i imiona kandydatów na posłów umieszcza się na jednej karcie do głosowania podzielonej na mandaty,
- 4) za wybranych uważa się tych kandydatów na posłów, którzy w obrębie danego mandatu otrzymali największą liczbę ważnych głosów.

3. Państwowa Komisja Wyborcza podaje do wiadomości publicznej, w postaci obwieszczenia, wyniki ponownego głosowania i wyniki wyborów.

Art. 84. Obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej o wynikach głosowania i wynikach wyborów podle-

gają ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej „Monitor Polski”.

Art. 85. Państwowa Komisja Wyborcza wydaje posłom wybranym do Sejmu zaświadczenia o wyborze.

Art. 86. Państwowa Komisja Wyborcza składa Sejmowi na pierwszym jego posiedzeniu sprawozdanie z wyborów.

Rozdział 11

Ważność wyborów

Art. 87. Ważność wyboru posłów stwierdza Sejm na podstawie sprawozdania z wyborów, przedstawionego przez Państwową Komisję Wyborczą.

Art. 88. 1. Przeciwno wyborowi posła może być wniesiony protest z powodu naruszenia przepisów niniejszej ustawy albo z powodu dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom, jeżeli to naruszenie lub przestępstwo mogło wywrzeć wpływ na wynik wyborów.

2. Protest przeciwko wyborowi posłów w okręgu wyborczym może wnieść wyborca, który w dniu wyborów był umieszczony w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania na obszarze danego okręgu.

3. Jeżeli podstawę protestu stanowi zarzut popełnienia przestępstwa przeciwko wyborom lub protest dotyczy krajowej listy wyborczej, może wnieść go każdy wyborca.

4. Prawo wniesienia protestu przysługuje również komisjom wyborczym.

Art. 89. 1. Protest wnosi się na piśmie do Sądu Najwyższego nie później niż w ciągu 7 dni od dnia podania wyników wyborów do publicznej wiadomości przez Państwową Komisję Wyborczą.

2. W odniesieniu do wyborcy z obwodu głosowania, o którym mowa w art. 18 lub 19, wymogi wymienione w ust. 1 uważa się za spełnione, jeżeli protest został złożony kapitanowi polskiego statku morskiego będącego w podróży lub kierownikowi polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego albo urzędu konsularnego.

3. Wnoszący protest powinien sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których opiera swoje zarzuty.

Art. 90. 1. Sąd Najwyższy pozostawia bez dalszego biegu protest wniesiony po upływie terminu określonego w art. 89 ust. 1 albo przez osobę do tego nieuprawnioną w myśl art. 88.

2. Jeżeli protest nie czyni zadość wymogom określonym w art. 89 ust. 3, Sąd Najwyższy wyznacza wnoszącemu termin 7 dni dla uzupełnienia protestu.

3. W razie nieuzupełnienia protestu w wyznaczonym terminie, Sąd Najwyższy może pozostawić protest bez dalszego biegu.

4. Jeżeli w proteście zarzucono popełnienie przestępstwa przeciwko wyborom, Sąd Najwyższy niezwłocznie zawiadamia Prokuratora Generalnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 91. 1. Sąd Najwyższy rozpatruje protest w składzie trzech sędziów, stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym.

2. Uczestnikami postępowania są z mocy ustawy: wnoszący protest, właściwa komisja wyborcza i Prokurator Generalny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

3. Sąd Najwyższy formułuje opinię w sprawie protestu i przedstawia ją wraz z aktami sprawy Sejmowi.

Art. 92. 1. Sejm po rozpatrzeniu zarzutów zawartych w proteście oraz opinii Sądu Najwyższego rozstrzyga co do ważności wyboru posła.

2. Sejm stwierdzając nieważność wyboru posła rozstrzyga równocześnie co do przeprowadzenia wyborów uzupełniających oraz zakresu unieważnienia.

Rozdział 12

Wygaśnięcie mandatu poselskiego, wybory uzupełniające

Art. 93. 1. Wygaśnięcie mandatu posła następuje wskutek:

- 1) stwierdzenia nieważności wyboru posła,
- 2) odmowy złożenia ślubowania poselskiego,
- 3) utraty prawa wybieralności,
- 4) śmierci,
- 5) zrzeczenia się mandatu.

2. Wygaśnięcie mandatu posła stwierdza Sejm.

Art. 94. 1. W razie nieobsadzenia lub wygaśnięcia mandatu w okręgu wyborczym, Sejm, najpóźniej w ciągu 6 miesięcy, podejmuje uchwałę w sprawie przeprowadzenia wyborów uzupełniających.

2. Nie przeprowadza się wyborów uzupełniających w okresie 6 miesięcy przed dniem upływu kadencji Sejmu.

Art. 95. 1. Wybory uzupełniające przeprowadza się w trybie i na zasadach przewidzianych w niniejszej ustawie, w ciągu 3 miesięcy od dnia podjęcia przez Sejm uchwały o przeprowadzeniu wyborów uzupełniających.

2. Uchwałę Rady Państwa o zarządzeniu wyborów uzupełniających ogłasza się nie później niż w 10 dniu po podjęciu przez Sejm uchwały o przeprowadzeniu wyborów uzupełniających.

3. Zarządzając wybory uzupełniające, Rada Państwa ustala kalendarz wyborczy, w którym może dla poszcze-

gólnych czynności wyborczych określić terminy krótsze od przewidzianych w niniejszej ustawie.

4. Głosowanie w wyborach uzupełniających przeprowadza się tylko na terytorium kraju.

Rozdział 13

Przepisy szczególne i końcowe

Art. 96. 1. Koszty związane z wyborami pokrywane są z budżetu państwa, z tym że nie dotyczy to kosztów związanych ze zgłaszaniem kandydatów i prowadzoną przez nich kampanią wyborczą.

2. Wszelkie pisma oraz postępowanie sądowe i administracyjne w sprawach wyborczych wolne są od opłat.

Art. 97. Kandydaci na posłów mają dostęp do państwowych środków masowej informacji na zasadach określonych w dokumentach „okrągłego stołu”.

Art. 98. Zgromadzenia wyborców, organizowane w celu zgłoszenia kandydatów na posłów oraz zwoływane i odbywane w ramach kampanii wyborczej prowadzonej na rzecz kandydatów, nie podlegają przepisom ustawy z dnia 29 marca 1962 r. o zgromadzeniach (Dz. U. Nr 20, poz. 89, z 1971 r. Nr 12, poz. 115, z 1982 r. Nr 14, poz. 113 i z 1985 r. Nr 36, poz. 167).

Art. 99. 1. Przygotowanie lokali wyborczych dla obwodowych komisji wyborczych oraz wyposażenie tych lokali w odpowiedni sprzęt i przybory zapewniają terenowe organy administracji państwowej o właściwości ogólnej stopnia podstawowego.

2. Warunki techniczno-organizacyjne pracy okręgowych komisji wyborczych zapewnią właściwe terenowe organy administracji państwowej o właściwości ogólnej stopnia wojewódzkiego.

3. Organy administracji, o których mowa w ust. 1 i 2, mogą powierzyć wykonanie zadań określonych w tych przepisach jednostkom gospodarki społecznej.

4. Przygotowanie lokali wyborczych dla obwodowych komisji wyborczych powołanych w obwodach głosowania, o których mowa w art. 16, 18 i 19, oraz wyposażenie tych lokali w odpowiedni sprzęt i przybory zapewniają odpowiednio: dowódcy jednostek wojskowych, kapitanowie polskich statków morskich i kierownicy przedstawicielstw dyplomatycznych lub urzędów konsularnych.

Art. 100. Traci moc ustawa z dnia 29 maja 1985 r. — Ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 26, poz. 112).

Art. 101. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Przewodniczący Rady Państwa: *W. Jaruzelski*
Sekretarz Rady Państwa: *Z. Surowiec*

103

USTAWA

z dnia 7 kwietnia 1989 r.

Ordynacja wyborcza do Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 1. 1. Wybory do Senatu odbywają się przy odpowiednim zastosowaniu przepisów Ordynacji wyborczej do Sejmu, o ile niniejsza ustawa nie stanowi inaczej.

2. Wybory do Senatu odbywają się łącznie z wyborami do Sejmu.

Art. 2. 1. Senatorowie wybierani są w okręgach wyborczych.

2. Okręgiem wyborczym do Senatu jest obszar województwa.

Art. 3. W okręgu wyborczym wybiera się 2 senatorów, a w okręgach obejmujących obszar województwa stołecznego warszawskiego i województwa katowickiego wybiera się po 3 senatorów.

Art. 4. Obwody głosowania utworzone na polskich statkach morskich oraz obwody utworzone dla obywateli polskich przebywających za granicą wchodzą w skład okręgu wyborczego obejmującego obszar województwa stołecznego warszawskiego.

Art. 5. 1. W celu przeprowadzenia wyborów do Senatu powołuje się wojewódzkie komisje wyborcze na zasadach i w trybie określonych dla okręgowych komisji wyborczych.

2. Wojewódzkie komisje wyborcze w odniesieniu do wyborów do Senatu wykonują te same zadania, co okręgowe komisje wyborcze w wyborach do Sejmu.

3. Państwowa Komisja Wyborcza i obwodowe komisje wyborcze powołane w celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu wykonują te same zadania w odniesieniu do wyborów do Senatu.

Art. 6. Prawo zgłaszania kandydatów na senatorów przysługuje:

- 1) naczelnym i wojewódzkim władzom organizacji politycznych, społecznych i zawodowych o zasięgu ogólnokrajowym; organizacje te potwierdzają zgłoszenie kandydata podpisami co najmniej 3000 wyborców,
- 2) wyborcom z danego okręgu wyborczego w liczbie co najmniej 3000.

Art. 7. Nie można równocześnie kandydować do Sejmu i do Senatu.

Art. 8. Wojewódzka komisja wyborcza sporządza jeden rejestr kandydatów do Senatu, umieszczając w nim

w kolejności alfabetycznej wszystkich prawidłowo zgłoszonych kandydatów.

Art. 9. Dla każdego okręgu wyborczego drukuje się jedną kartę do głosowania.

Art. 10. 1. W głosowaniu na senatorów na karcie do głosowania wyborca pozostawia nie skreślone nazwiska kandydatów, na których głosuje.

2. Pozostawienie na karcie do głosowania nie skreślonych nazwisk kandydatów w liczbie większej niż liczba senatorów wybieranych w danym okręgu wyborczym powoduje nieważność głosu oddanego na tej karcie.

Art. 11. 1. Za wybranych do Senatu w 2-mandatowym okręgu wyborczym uważa się dwóch kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą liczbę głosów, pod warunkiem że każdy z nich otrzymał więcej niż połowę ważnych głosów.

2. Za wybranych do Senatu w 3-mandatowym okręgu wyborczym uważa się trzech kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą liczbę głosów, pod warunkiem że każdy z nich otrzymał więcej niż połowę ważnych głosów.

Art. 12. 1. Jeżeli żaden z kandydatów nie uzyskał wymaganej liczby głosów lub wymagana liczba głosów otrzymała mniej kandydatów niż liczba senatorów wybieranych w danym okręgu wyborczym, w okręgu tym przeprowadza się ponowne głosowanie.

2. Ponowne głosowanie przeprowadza się również, jeżeli z powodu otrzymania przez dwóch lub więcej kandydatów równej liczby głosów nie da się ustalić kolejności, o której mowa w art. 11.

Art. 13. 1. W wypadku, o którym mowa w art. 12 ust. 1, w ponownym głosowaniu kandyduje najwyżej dwukrotnie więcej osób niż liczba mandatów pozostałych do obsadzenia, z tym że są to osoby, które otrzymały kolejno największą liczbę głosów, a jeżeli kolejności takiej nie da się ustalić — kandydują wszyscy, którzy otrzymali równą liczbę głosów.

2. W wypadku, o którym mowa w art. 12 ust. 2, w ponownym głosowaniu kandydują osoby, które otrzymały równą liczbę głosów.

Art. 14. Ważność wyboru senatorów stwierdza Senat na podstawie sprawozdania z wyborów, przedstawionego przez Państwową Komisję Wyborczą.

Art. 15. 1. Wygaśnięcie mandatu senatora następuje wskutek:

- 1) stwierdzenia nieważności wyboru senatora,
- 2) odmowy złożenia ślubowania,
- 3) utraty prawa wybieralności,
- 4) śmierci,
- 5) zrzeczenia się mandatu.

2. Wygaśnięcie mandatu senatora stwierdza Senat.

Art. 16. W razie nieobsadzenia lub wygaśnięcia mandatu senatora, Senat podejmuje uchwałę w sprawie przeprowadzenia wyborów uzupełniających.

Art. 17. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Przewodniczący Rady Państwa: **W. Jaruzelski**
Sekretarz Rady Państwa: **Z. Surowiec**

Opłata za prenumeratę na rok 1989 wynosi: Dziennika Ustaw zł 3.200,—; załącznika do Dziennika Ustaw zł 700,—; Monitora Polskiego zł 2.000,—.

Prenumeratę na rok następny przyjmuje się do dnia **31 października**. Do abonentów, którzy opłacą prenumeratę po tym terminie, wysyłka pierwszych numerów dokonana zostanie z opóźnieniem i spowoduje dodatkowe koszty. Wpłata powinna być dokonana „przelewem — zamówieniem” lub trzyodcinkowym przekazem na konto Wydziału Wydawnictw Urzędu Rady Ministrów w Narodowym Banku Polskim, Oddział Okręgowy Warszawa nr 1052-3157-139.11. Rachunków za prenumeratę nie wystawia się, prenumerata jest realizowana na podstawie przedpłat. Druki „przelewów — zamówień” lub przekazów mogą zostać wysłane zainteresowanym po uprzednim zgłoszeniu zapotrzebowania pisemnie lub telefonicznie do Wydziału Wydawnictw Urzędu Rady Ministrów. Na dowodzie wpłaty należy podać pełną nazwę instytucji (nazwisko i imię) i adres z numerem kodu pocztowego oraz liczbę zamawianych egzemplarzy. Wszelkich informacji o prenumeracie udziela Wydział Wydawnictw Urzędu Rady Ministrów.

Reklamacje z powodu niedoręczenia poszczególnych numerów zgłaszać należy na piśmie do Wydziału Wydawnictw Urzędu Rady Ministrów, ul. Powsińska 69/71, 00-979 Warszawa, **niewłocznie po otrzymaniu następnego kolejnego numeru.**

Pojedyncze egzemplarze Dziennika Ustaw i Monitora Polskiego można nabywać za gotówkę w **Warszawie**:

- w punkcie sprzedaży Wydawnictw Akcydensowych, al. I Armii Wojska Polskiego 2/4 (tel. 29-61-73) — egzemplarze bieżące oraz z lat 1956—1988,
- w księgarniach: Powszechnego Domu Książki „Uniwersus”, ul. Belwederska 20/22 (tel. 41-40-05); im. Stefana Żeromskiego, al. Gen. K. Świerczewskiego 119/123 (tel. 20-46-28); Wydawnictw Ekonomicznych i Budowlanych, ul. Żurawia 1/3, przy pl. Trzech Krzyży (tel. 21-44-05) — egzemplarze bieżące oraz z roku 1988;

poza Warszawą — egzemplarze bieżące oraz z ostatnich 2 lat:

- w punktach sprzedaży znajdujących się w **urzędach wojewódzkich** w: Białej Podlaskiej, Białymstoku, Bielsku-Białej, Bydgoszczy, Kielcach, Krośnie, Lesznie, Opolu, Ostrołęce, Piotrkowie Trybunalskim, Płocku, Przemysłu, Radomiu, Sie-radzu, Skierniewicach, Suwałkach, Tarnobrzegu, Włocławku, Wrocławiu oraz w Urzędach Miast Krakowa i Łodzi;
 - w punktach sprzedaży znajdujących się w **sądach** w: Białymstoku, Bielsku-Białej, Bydgoszczy, Bytomiu, Cieszynie, Częstochowie, Elblągu, Gdańsku, Gdyni, Gliwicach, Gorzowie Wielkopolskim, Jeleniej Górze, Kaliszu, Katowicach, Kielcach, Koninie, Koszalinie, Krakowie, Legnicy, Lublinie, Łodzi, Nowym Sączu, Olsztynie, Opolu, Ostrowie Wielkopolskim, Poznaniu, Radomiu, Rzeszowie, Słupsku, Szczecinie, Tarnowie, Toruniu, Wałbrzychu z siedzibą w Świdnicy, Wrocławiu, Zamościu i Zielonej Górze.
-

Egzemplarze bieżące oraz z lat ubiegłych można nabywać na podstawie nadesłanego zamówienia w Wydziale Wydawnictw Urzędu Rady Ministrów, ul. Powsińska 69/71, 00-979 Warszawa P-1.

Wydawca: Urząd Rady Ministrów.

Redakcja: Biuro Prawne, 00-583 Warszawa, Al. Ujazdowskie 1/3.

Organizacja druku i kolportaż: Wydział Wydawnictw, 00-979 Warszawa P-1, ul. Powsińska 69/71, tel. 42-14-78 i 694-67-50.

Tłoczono z polecenia Prezesa Rady Ministrów
w Zakładach Graficznych „Tamka”, Zakład nr 1, Warszawa, ul. Tamka 3.
